

BA Nedžla Kurtćehajić

Master student na Fakultetu političkih nauka, Univerziteta u Sarajevu

MEDIJSKA SLOBODA

Sažetak: Sloboda govora je najvrjednije ljudsko blago, ali uz ovu privilegiju dolaze i teške obaveze. Deklaracija UN o ljudskim pravima iz 1948. podržava ovo pravo. Cenzura je bila neophodno zlo tokom ranog doba štampe, jer bi inače ljudi mogli naučiti da razmišljaju kritički. Ovako se vlada pobrinula da kontroliše čitavo stanovništvo. Tako nešto je potpuno neprihvatljivo u modernim vremenima, kada se na medije gleda kao na vitalni dio održavanja slobodnog i pravednog društva. Oni bi trebali držati na oku vladu dok obavještavaju javnost.

Opšta populacija se oslanja na novinske organizacije i slobodne novinare za novosti o aktuelnim događajima. Kako bi novinari i medijski radnici mogli da rade svoj posao bez straha od odmazde, odgovornost je države da ih zaštiti i garantuje njihovo pravo na slobodno izražavanje.

Ključne riječi: Sloboda govora, slobodni mediji, UN-ova Deklaracija o ljudskim pravima

1. LJUDSKA PRAVA I PRAVO SLOBODE GOVORA

Kako navodi Shackel nečije pravo na slobodno izražavanje proteže se i na njegove lične i javne interakcije s drugima. Svi oblici ljudske komunikacije, ne samo verbalni iskaz, smatraju se oblicima govora zbog njihove sposobnosti da prenesu ideje. Da bi bio slobodan, mora biti u stanju da kaže šta mu je na umu bez straha od odmazde, a ovo pravo da slobodno govore nameće dužnost drugima da dozvole i štite ovo pravo.

Iako je ova sloboda sada raširenija, njen precizan obim je još uvijek predmet rasprave. Od Hobbesa i Lockeja do Milla i možda Scanlona, klasični liberali su isključili samo klevetu, prijetnje, poticanje i zavjeru na pljačku, silovanje i nasilje, kao i prenošenje tajni neprijatelju ili stranoj sili. Nasuprot tome, konzervativci, progresivci i socijalisti su izvukli uži opseg i nametnuli netoleranciju prema govoru za koji smatraju da ometa ciljeve koje žele ostvariti, izražavajući mišljenja koja smatraju nemoralnima ili utemeljena na neugodnim osjećajima poput mržnje. Pogrešno je shvatanje da je pravo samo političko pravo koje nameće dužnost samo vladama, čak i dok se mnoge debate o ovoj temi fokusiraju na slobodu od vladinih i pravnih upada. Umjesto toga, to je nečija najdragocjenija imovina, i kao takvo, to je moralno pravo sa pratećim odgovornostima.

Stoga je jednako kršenje ove slobode kada ljudi pokušavaju ušutkati druge pritiskom vršnjaka ometajući im razgovore ili pribjegavajući nasilju. (Shackel, 2015) Pravo na slobodno izražavanje sadržano je u mnogim nacionalnim ustavima i zakonima, uključujući Univerzalnu deklaraciju Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima iz 1948. godine. Dužnost novinarske etike je da spriječi da dođe do kršenja prava drugih, a zakon ulazi u sliku kada takva kršenja dovode do ozbiljne povrede. Budući da je pojava novih komunikacijskih tehnologija omogućila svakome ko ima pristup internetu da daje javne izjave, više nije dovoljno da novinari imaju temeljno razumijevanje etičkih standarda na radnom mjestu. Budući da svako može imati glas u javnoj sferi koristeći današnje medijske platforme, važno je da svi koji su uključeni u komunikacijske procese putem masovnih medija budu svjesni i da se pridržavaju osnovnih etičkih normi. Niko ne bi trebao braniti javne izjave, ali mediji i moralno razumni slušaoci će tražiti medije u koje mogu vjerovati kako bi podržali načela odgovornog novinarstva, a da pritom ne dovode u pitanje prava drugih.

“Sloboda je da protegneš svoju ruku samo do nečijeg nosa. Ako ga makar dotakneš, prekršio si nečije ljudsko pravo” (Udovčić, 2000:14). Prema Hallbergu, bilo koji oblik mišljenja, ma koliko on bio neugodan određenim ljudima, zaštićen je pravom da ga izgovori. Iako je sloboda govora zagarantovana međunarodnim pravom, postoje okolnosti u kojima se ona mora ograničiti kako bi se spriječilo nanošenje štete drugima, na primjer kada neko podržava mržnju i podstiče diskriminaciju ili nasilje. Bilo kakvo ograničenje nečijeg prava na slobodu govora mora, međutim, biti odobreno zakonom, služiti legitimnoj javnoj svrsi i biti apsolutno potrebno za zaštitu prava drugih. Sloboda štampe i drugi oblici političkog izražavanja neraskidivo su povezani sa dugogodišnjim idealom otvorenog pristupa informacijama. Općenito, svako može zatražiti kopiju javnog zapisa ili dokumenta. Objavljivanje zapisa je opšte pravilo, ali se mogu napraviti izuzeci za ličnu privatnost, poslovnu tajnu ili nacionalnu bezbednost. (Hallberg, 2017)

Pravo na slobodu govora bez cenzure i pravo na izbjegavanje odmazde za korištenje tog prava su dijametralno suprotni. Prema riječima predstavnice OSCE-a za slobodu medija Dunje Mijatović, „Nelegalni sadržaji su upravo to, nezakoniti, bez obzira na medij kojim se prenose. Dok je istinitost medija glavni faktor u određivanju značaja kontrole sadržaja, ovaj faktor se uvelike razlikuje. Uspostavljene demokratije obično smatraju da štampa sama sebe reguliše dok je radiodifuzna industrija podložna vanjskim agencijama. Što se tiče regulacije nelegalnog (kao što je govor mržnje) ili eventualno opasnog sadržaja poput internetskog emitovanja, mogu kategorički reći da nadležni nezavisni regulatorni organi u Evropi nisu u stanju da se nose sa takvim zakonodavstvom (npr. forumi ili diskusije).“ (Mijatović, 2010:75)

2. PORIJEKLO MEDIJSKIH SLOBODA KAO KONCEPTA

Da rezimiramo Bauera, sa darom Johannesesa Gutenberga da štampa pokretna slova, svijetu su date tehničke i organizacijske osnove za neprekidan protok vijesti. Novine su se prije toga oslanjale na usmenu predaju i sve informacije koje su se mogle dobiti od javnih institucija poput pošte, sudova, pijaca i sajмова. Zadatak prikupljanja i širenja informacija nije bio jednostavan, a vlasti su ga samo otežale. Uopšteno govoreći, legitimno izdavanje novina zahtijeva privilegiju kneza ili vlasti. Autoritarne vlade bile su poznate po svom nadzoru nad štamparskom i izdavačkom industrijom. Iz tog razloga, vladajuće klase su ljutito reagovale na Gutenbergovu inovaciju. Cenzura je bila jedino rješenje za problem prevelikog uspjeha novinske industrije.

Prodavač knjiga po imenu Philip Palm prekršio je stroga ograničenja objavljivanjem letaka pod nazivom "Njemačka u njenom dubokom poniženju", koji je kritizirao Napoleona i ponašanje francuske vojske u Bavarskoj. Napoleon kada je čuo žestok retorički napad na njegov režim, odmah je preduzeo akciju. Svako ko se pokuša svrstati s onima na pozicijama vlasti obično naiđe na istu situaciju kao i on: oni bivaju pogubljeni.

Preventivna cenzura je dugo gušila medije. Prestolonasljednik Bavarske jednom je dao naizgled liberalnu izjavu: „Svako ima slobodu da priča i piše šta osjeća“, naizgled odbacujući osudu. Bilo je potrebno mnogo vremena da sloboda štampe bude i zagarantovana Ustavom i da se široko praktikuje. (Bauer, 1997)

3. SLOBODA MEDIJA

Sloboda štampe, nesmetano pravo novina, radio stanica, televizijskih mreža i drugih vijesti i informativnih medija da funkcioniraju u demokratskom i građanskom društvu. Kada govorimo o slobodi medija, govorimo o mogućnosti slobodnog izražavanja u svim oblicima elektronskih medija, od radija i televizije do interneta. Ova riječ prepoznaje činjenicu da današnji medijski krajolik uključuje platforme koje nisu tradicionalne štampane publikacije. Slobodni i nezavisni mediji smatraju se ključnim za demokratiju. Ljudi se oslanjaju na medije za informacije jer im obično nedostaju resursi da prikupe dovoljno podataka za donošenje obrazovanih sudova o javnim pitanjima. Mediji također služe kao forum za debatu i javni diskurs, a istovremeno informišu ljude i drže vladu na oku. Pravo javnosti da zna, često poznato kao princip javnosti u demokratijama, služi slobodna štampa. Publicitet, ili objavljivanje informacija o vladinim operacijama, omogućava građanima da procijene i istraže pitanja koja se na njih odnose. Za mnoge je to primarni način na koji mediji služe za ispravljanje i sprječavanje zloupotreba ovlasti. S druge strane, mediji obavještavaju nadležne o javnom raspoloženju i zabrinutostima. I pretjerana vladina kontrola i regulacija i komercijalni pritisci i prakse ugrožavaju slobodu medija i njihovo očuvanje ideala javnosti. Povećanje

elitnih ili privatnih kanala komunikacije koji izbjegavaju javnu kontrolu, opadanje medijske pismenosti i nedostatak javnog pristupa medijima su faktori koji mogu umanjiti utjecaj medija.

Mediji su barometar koliko informacije slobodno mogu teći u društvu. Svi mogu pristupiti istom znanju bez obzira na to koliko je kultura otvorena ili ograničena. Etika, zakoni i norme imaju manji uticaj na moderne medije jer je fokus na zarađivanje novca. Da imamo pravo na nešto obično se koristi za eksploataciju pojma "slobode izražavanja". U stvarnosti, oni su često jedini izvor dostupnih informacija, uprkos činjenici da su sami po sebi često relativno slobodni. Uzmimo primjer neprovjerene online publikacije; lažne činjenice i tvrdnje poput ovih preplavljaju medije i online zajednice, čineći njihovu provjeru iz raznih razloga nemogućim. Kada vidimo da javne ličnosti manipulišu, obmanjuju i zavode javnost aferama, skandalima i „tobožnim izvorima iz visokih izvora bliskih vlasti“, moramo se zapitati ko nam garantuje kredibilitet. (Vertovšek, Tomović, 2015).

Istraživači u oblasti teorije medija su svoju pažnju direktno usmjerili na to kako mediji funkcionišu i djeluju. Teoriju medija razvili su američki akademici Siebert, Peterson i Schramm, koji su ustanovili da mediji mogu zauzeti ili autoritaran ili libertarijanski stav. Primarna svrha autoritarnih medija je da podrže državu, dok je primarna svrha liberalnih medija da zaštite građane od opresivne administracije. Mediji imaju odgovornost prema javnom interesu tako što informišu i zabavljaju svoju publiku. (Malović, 2005).

4. GARANCIJA SLOBODE I NEZAVISNOSTI MEDIJA U BiH

Prije svega bitno je napomenuti da je Bosna i Hercegovina dobila status potencijalne kandidatkinje za članstvo u EU. Kako bi ostvarila svoj kandidatski status neophodno je ostvariti osam uvjeta. Jedan od tih osam uvjeta je sloboda medija. U Bosni i Hercegovini je jako prisutno interferiranje političkih organa na djelovanje medija. Političari, njihovi sekretari za štampu i oglašavanje rutinski su postavljali dnevni red za medije.

Izvještaji i zapažanja novinara daju sumornu sliku stanja medija u Bosni i Hercegovini.

Prema najnovijoj ocjeni nevladine organizacije Freedom House pod nazivom "Zemlje u tranziciji - od slabljenja demokratije do autoritarne agresije", Bosna i Hercegovina je nazadovala više od bilo koje druge zemlje zapadnog Balkana, zajedno sa Srbijom. Od svog početka 1973. godine, izvještaj Freedom House prati izborne procese, politički pluralitet, efikasnost vlade, slobodu medija i vladavinu zakona u svakoj zemlji koju pokriva.

Zakon o komunikacijama (2003) reguliše elektronske medije, telekomunikacije i frekventni spektar; set zakona o javnom RTV sistemu u BiH (2005, 2006, 2008); zakoni o zaštiti od klevete (2001, 2002, 2003); zakoni o slobodi pristupa informacijama (2001, 2002); zakoni o autorskom i srodnim pravima (2010); i za-

koni o javnom informisanju/medijima u entitetima i kantonima. Ni centralna vlast ni entiteti u Bosni i Hercegovini nemaju plan za ophođenje s medijima. Postojeći zakonski okvir za rad medija je koristan, ali nedovoljan. U postojećem zakonskom okviru nedostaju odredbe za regulisanje medijskog oglašavanja (Mediacentar, 2017) , uređivačke objektivnosti, koncentracije vlasništva i javnog finansiranja medija (Mediacentar, 2018) . Iako internet mediji predstavljaju najteže poteškoće neprozirnog vlasništva, uredništva, oglašavanja i finansija, u Bosni i Hercegovini ne postoji zakonska regulativa za djelovanje online medija.

Nijedno vladino tijelo ili organizacija u Bosni i Hercegovini nije pokazala želju za jačanjem zakonodavnog okvira koji reguliše medijsku industriju. Privatni sektor, profesionalne grupe i samoregulatorne agencije su primarni pokretači inicijativa za donošenje nedostajućih zakona. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda ugrađena je u Ustav Bosne i Hercegovine, koji garantuje slobodu izražavanja. Zakoni o zaštiti od klevete (2001. godine u Republici Srpskoj i 2003. godine u Federaciji Bosne i Hercegovine) i zakoni o slobodi informacija bili su među prvima u ovoj regiji Evrope u Bosni i Hercegovini.

Finansiranje javnih servisa u Bosni i Hercegovini precizirano je Zakonom o Javnom radio-televizijskom sistemu Bosne i Hercegovine, a uključuje pretplatu, prihod od marketinga (oglašavanja) i druge izvore poput korištenja i komercijalnog zakupa radiodifuzne infrastrukture. Ipak, u stvarnosti se gaji i nezavisnost i autonomija javnog medija, a finansijska stabilnost nije zagarantovana.

Nadležna je Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) da obezbijedi efikasno i nesmetano korištenje radio spektra i nesmetan prijem programa na cijeloj teritoriji BiH, kao i da regulira elektronske medije (radio i televizijski emiteri). U praksi, RAK ima ovlasti da izriče novčane kazne protiv emitera zbog nepoštivanja relevantnih propisa, na osnovu Zakona o komunikacijama BiH. Međutim, ove mjere nisu dovele do suštinskog pomaka u uređivačkoj politici medija koji više puta krše profesionalne standarde. RAK ima ograničena sredstva za ispunjavanje svoje zakonske obaveze cenzuriranja RTV-a. Još jedno pitanje u vezi sa načinom na koji se vodi ova organizacija je to što se njena politička nezavisnost stalno dovodi u pitanje, uglavnom zbog pogrešnog metoda kojim se bira njena administracija. Vijeće RAK-a se bira na prijedlog ad hoc komisije koju konstituiše Parlament BiH i koju čini jednak broj predstavnika nevladinog i vladinog sektora. Međutim, ne postoji utvrđen protokol za izbor članova komisije iz nevladinog sektora, što izaziva sumnju u slobodu grupe od političkog uplitanja.

Aktuelni predsjednik RAK-a je bivši direktor RTRS-a, koji je na posao u RAK-u došao isključivo na preporuku SNSD-a, a izabrala ga je državna vladajuća koalicija.

5. PRAVA I ODGOVORNOSTI MEDIJSKIH PROFESIONALACA U KONTEKSTU PRAVA I ETIKE

Prema Bettini Peterson, zamjenici generalnog sekretara Međunarodne federacije novinara;

Evropski sud za ljudska prava rekao je da je sloboda štampe potrebna posebna zaštita kako bi štampa mogla “igrati svoju važnu ulogu čuvara javnosti i dijeliti informacije i ideje o stvarima koje su važne za javnost”. Gotovo svaka država u Evropi ima ustav koji štiti pravo na dobijanje i dijeljenje informacija. U nekim zemljama, poput Švedske ili Holandije, vlada je dužna podržati slobodu medija. Evropa se u cjelini slaže da su slobodni i nezavisni mediji važan dio demokratije, ali još uvijek postoji mnogo debata o tome da li i gdje postoje granice slobode medija, koja prava i odgovornosti medijski profesionalci treba da imaju i da li su ta prava i odgovornosti treba da budu zapisane u zakonu.

Neki ljudi kažu da sloboda štampe ne treba da bude ograničena zakonom, dok drugi kažu da je sloboda štampe ograničena kada se krše druga osnovna prava. Pitanje je i ko piše zakone i kako se oni tumače. Čak i najbolji zakoni mogu se koristiti za ograničavanje slobode govora ako nema nezavisnog sudstva i civilnog društva koje bi se borilo za ovo osnovno pravo. Dva najvažnija prava koja zakon štiti su pravo na pristup informacijama i pravo na čuvanje tajnosti izvora. Ostala prava koja štite nezavisnost novinara, ali nisu uvijek propisana zakonom su sloboda savjesti i uređivačka nezavisnost. Neki ljudi vide prava novinara kao posebne privilegije, ali važno je zapamtiti da su ta prava neophodna da bi novinari radili svoj posao i, na kraju, dali javnosti informacije koje su im potrebne za donošenje dobrih odluka. Istovremeno, od novinara se očekuje da se ponašaju na moralan način.

Većina evropskih zemalja ograničava slobodu medija kroz zakone o kleveti, privatnosti i tajnosti. Međutim, novinarska etika obično nije određena zakonom, već načinom na koji oni sami odluče da djeluju. Etika je u središtu evropske debate o novinarstvu. Pozivi da se mediji regulišu zakonom naišli su na oštro protivljenje medija, koji kažu da bi to ozbiljno ograničilo slobodu štampe. Ipak, ljudi koji rade u medijima moraju biti spremni da pričaju o etici i kako se samoregulacija može poboljšati. Istovremeno, ovo će poglavlje pokazati da nema lakih odgovora na neke od etičkih problema sa kojima se novinari danas suočavaju, te da zakonski tekstovi ne mogu ni definirati te probleme, a kamoli ih riješiti. Prije i za vrijeme rata u bivšoj Jugoslaviji vidjeli smo kako su se mediji koristili da se raspiri mržnja i potakne ljudi da se bore. Mediji su pretvoreni u propagandnu mašinu. (Peterson, 1998)

Kada se raspravlja o ulozi medija, to se često odvija u stakleniku parlamentarnog žara, što ponekad dovodi do toga da se zabrinutost javnosti pretvara u oružje koje potencijalno šteti slobodi medija.

S vremena na vrijeme medijski profesionalci moraju shvatiti da, uprkos visokim idealima koji su propisani medijima, savremena novinarska scena u Evropi odražava veliku zabrinutost javnosti i nagomilano nepovjerenje prema medijskim organizacijama. Postoji široko rasprostranjen skepticizam prema novinarskoj etici i gotovo univerzalna ogorčenost rastućom moći medija (Peterson, 1998:69)

Javnost se oslanja na profesionalne novinare i nezavisne medije kako bi ih informisala o aktuelnim događajima i informisala o novim stavovima javnosti na način koji je pošten i poštuje profesionalne norme.

U tom smislu, država mora raditi na obezbjeđivanju potpune slobode štampe i sigurnosti novinara i medija koji rade kako bi mogli raditi svoj posao bez straha od odmazde zbog izvještavanja o političkim temama. Ovakvo ponašanje podriva ključnu funkciju medija u demokratskom društvu, kao i pristup javnosti informacijama o vitalnim vijestima, aktuelnim događajima i novonastalim vrijednostima i uvjerenjima.

6. DEGRADACIJA KOMUNIKACIJSKE PROFESIJE

Prema Udovčićevim riječima, napredak u IT-u mijenja svakodnevnu rutinu ljudi i društva na bolje. Internet je sada najdemokratskiji kanal za razmjenu informacija i nudi potencijal za rast bez premca. Tradicionalni javni mediji bilježe porast prometa na svojim internet portalima i web stranicama. Sve veći broj ljudi u Bosni i Hercegovini se povezuje na web. Sve više ljudi se okreće portalima kao jedinom izvoru vijesti, umjesto da se oslanja na tradicionalne medije ili novinske agencije. Autoritet savremenih oblika medija počiva na kvalitetu njihovog sadržaja. Uz njihovu povećanu interaktivnost, mi se udaljavamo od modela emitiranja tradicionalnih medija prema decentraliziranijem modelu komunikacije u kojem svi ljudi i mašine sudjeluju i kao odašiljači i kao prijemnici. Zbog toga postoji značajan uticaj na istinitost sadržaja i ukupni prijem. Tužna je stvarnost da nikada nećemo imati dovoljno iskustva da tačno procijenimo svaku situaciju. (Udovčić, 2000)

Prema Žitinskom (2009), svrha medijske pismenosti je više od samo defanzivne. Pozitivan angažman u medijima je primarna funkcija medijske pismenosti, koja je vitalnija od svog odbrambenog kolege. Koristeći ovu funkciju, gledaoci mogu bolje shvatiti zamršene probleme u društvu, upravljati poplavom informacija koje primaju iz medija i razviti pronicljiviji pristup njihovoj potrošnji takvih izvora. (Žitinski, 2009)

Akteri koji učestvuju ili bi trebali učestvovati u oblasti medijske pismenosti su brojni. (Tajić, 2013: 45) kao najznačajnije navodi:

- ◆ Ministarstva koja su nadležna za obrazovanje
- ◆ Ministarstva nadležna za medije i komunikacije
- ◆ Regulatorna tijela za elektronske medije
- ◆ Samoregulatorna i regulatorna tijela za štampane medije
- ◆ Obrazovne institucije
- ◆ Nevladin sektor
- ◆ Medijsku industriju i industriju informacionih i komunikacionih tehnologija
- ◆ Agencije za statistiku.

7. POBOLJŠANJE KORISNIČKOG ISKUSTVA U ONLINE MEDIJIMA

U Sarajevu je u septembru 2010. godine u organizaciji fondacije „Konrad Adenauer“ i Media plan instituta održana konferencija na temu „Internet-sloboda bez granica“. Iznijeti su sljedeći prijedlozi, od strane RAK-a, Vijeća za štampu, urednika i novinara. Njihova misija je da potaknu relevantne stručne i akademske institucije u oblasti medija i korištenja informacionih tehnologija da sprovede istraživanja i unaprijede kulturu komunikacije u virtuelnom prostoru, te da pomognu internet medijima u BiH u boljoj komunikaciji sa svojim korisnicima radi jačanja slobodno izražavanje i njegova etička zaštita.

- Online novinari informišu i šire svoje poruke u nadi da će izazvati diskusiju među svojom publikom. Novinari moraju podržavati najviše standarde javnog nastupa (tj. iskrenost, objektivnost, argumentaciju, nedvosmislenost, jasnoću poruke) kako bi komunikacija između korisnika medija bila efikasna, smisljena i upotrebljiva.

- Građane u internet komunikaciji prvo pokreću informacije, komentari novinara, multimedijalni vizuelni karakter prezentacije, a komunikacija se nastavlja u interakciji informacija i komentara, poštovanje etičkih pravila koja važe pri uređivanju internet sadržaja uvelike će oblikovati karakter foruma građana, podstiču slobodno izražavanje i jačaju odgovornost svih učesnika za kulturu komunikacije. Svrha svake internet komunikacije je naučiti nešto novo, poslati poruku, potvrditi i provjeriti vlastito mišljenje, razmijeniti iskustva, raspravljati o kontroverznim temama itd. Ljudi bi trebali imati koristi od internet komunikacije, bolje se snaći u životu. Internet je pogodan za upravljanje medijskim porukama, obraćanje novinarima i ne ostaje jednosmjernan, što je mana klasičnih medija. Trebalo bi podržati inicijativu Vijeća za štampu BiH da se internet portal pridruži standardima sadržanim u Kodeksu za štampu BiH, iako bi sljedeći korak, zbog specifičnosti interneta u odnosu na klasične medije, trebao biti kretanje ka posebnom Kodeksu internet komunikacije. Treba primijeniti iskustva koja u tom smislu već imaju neki internet mediji u susjedstvu i Evropi, uključujući i mogućnost da razvijeni portali imaju svoje šifre. Također, jedna od preporuka je uvođenje prakse kontinuirane edukacije u internet medijima za specifične oblike novinarskog izražavanja i mogućnost uređivanja portala, kako bi se što bolje iskoristile informacione prednosti interneta. Stoga je vrlo važno pored digitalne kulture pokrenuti i kulturu komunikacije.

8. ZAKLJUČAK

Mediji su toliko ušli u naš svakodnevni život da više ne znamo kako provoditi vrijeme bez njih. S druge strane, oni su koristan alat za prikupljanje informacija i praćenje aktuelnih događaja. Imaju različite potencijalne upotrebe, uključujući informiranje, poučavanje i zabavu publike. Iz tog razloga, vijesti koje čitamo ili

uslove rada novinara ne bismo trebali uzimati zdravo za gotovo. Ako je sloboda informisanja osnovno ljudsko pravo, onda mediji imaju odgovornost da svakom čitaocu, slušaocu i gledaocu pruže što potpuniji spektar sadržaja. Također je važno da ljudi mogu slobodno dijeliti svoje ideje i informacije putem bilo kojeg javno dostupnog medija (uključujući riječi, slova i slike). Sloboda štampe mora biti zaštićena u okviru opštih zakonskih odredbi. Sloboda štampe je osnovno pravo koje se ne može prenijeti od suštinskog značaja za svako slobodno i demokratsko društvo.

LITERATURA

1. Babić, Dušan, and Zoran Udovčić. *Ljudska Prava*. Sarajevo, Media plan, 2000, p. 14.
2. Bauer, Helmut. *Sloboda Medija I Javno Mnijenje*. Osijek-Zagreb-Split, Biblioteka Demokracija, 1997.
3. Hallberg, Pekka, and Janne Virkkunen. "Freedom of Speech in Books and in Action." *Freedom of Speech and Information in Global Perspective*, 2017.
4. Malović, Stjepan. *Osnove Novinarstva*. Golden marketing, 2005.
5. Peterson, Bettina. *Rights and Responsibilities of Media Professionals*. Media and Democracy, 1998, p. 69–71.
6. Shackel, Nicholas. *Freedom of Speech*. Encyclopedia of Global Bioethics, 2015.
7. Službeni glasnik BiH . *Zakon o Javnom radiotelevizijskom sistemu Bosne i Hercegovine*. Član 1. Broj 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08
8. Službeni glasnik BiH. *Zakon o komunikacijama*. Broj: 31/03, 75/06, 32/10 i 98/12
9. Službeni glasnik BiH. *Zakon o slobodi pristupa informacijama*. Broj 28/00, 45/06, 102/09 i 62/11
10. Tajić, Lea. *Medijska pismenost u Bosni i Hercegovini*. Internews u Bosni i Hercegovini, 2013.
11. Udovčić, Radenko. *Internet-Sloboda Bez Granica?* Sarajevo, Media plan institut, 2010, p. 75–80.
12. Vertovšek, Nenad, and Tomović, Anja. *Medijsko Zavоđenje U Suvremenom Društvu Spektakla I Manipulacije*. 2015.
13. Žitinski, Maja. *Što Je Medijska Pismenost?* Obnovljeni Život : Časopis Za Filozofiju I Religijske Znanosti, vol. 64., no. 2., 2009, pp. 233–245.
14. www.media.ba Mediacentar Sarajevo

Nedžla Kurtćehajić, Ph.B.

Master's student at the Faculty of Political sciences, University of Sarajevo

MEDIA FREEDOM

Summary: Freedom of speech is the most valuable human treasure, but with this privilege come heavy obligations. The 1948 UN Declaration of Human Rights supports this right. Censorship was a necessary evil during the early days of the press, because otherwise people could learn to think critically. This is how the government made sure to control the entire population. Such a thing is completely unacceptable in modern times, when the media is seen as a vital part of maintaining a free and just society. They should keep an eye on the government while informing the public.

The general population relies on news organizations and freelance journalists for updates on current events. In order for journalists and media workers to be able to do their work without fear of reprisal, it is the state's responsibility to protect them and guarantee their right to free expression.

Keywords: Freedom of speech, free media, UN Declaration on Human Rights